

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

UZAN VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI

(Başvuru No. 19620/05 ve diğer 3 başvuru)

KARAR
(Adil Tazmin)

41. Madde • Adil Tazmin • Kayıttan Düşme • İç Hukukta Oluşturulan Yeni Tazminat Yolu • İnceleme Devam Edilmesinin Gerekli Olmaması

STRAZBURG

10 Aralık 2019

KESİNLEŞME TARİHİ

11 Mayıs 2020

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli düzeltmelere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2020. Bu gayriresmî çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Uzan ve diğerleri / Türkiye davasında,*Başkan*

Robert Spano,

Hâkimler

Marko Bošnjak,

Valeriu Grițco,

Egidijus Kūris,

Arnfinn Bårdsen,

Darian Pavli,

Saadet Yüksel

ve *BölümYazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımıyla oluşturulan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm), 19 Kasım 2019 tarihinde Daire halinde toplanarak gerçekleştirdiği müzakerelerin ardından, yine aynı tarihte aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan davaların temelinde, beşi Türk vatandaşı olan Jasmin Paris Uzan ve Renç Emre Uzan (Başvuru No. 19620/05), Ayla Uzan-Ashaboğlu (Başvuru No. 41487/05), Nimet Hülya Talu (Başvuru No. 17613/08) ve Bilge Doğru'nun (Başvuru No. 19316/08)(“başvuranlar”), İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin (“Sözleşme”) 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu dört başvuru (No. 19620/05, 41487/05, 17613/08 ve 19316/08) bulunmaktadır. Sırasıyla, 1962/05 no.lu başvuru, 24 Mayıs 2005 tarihinde, 41487/05 no.lu başvuru, 16 Kasım 2005 tarihinde, 17613/08 no.lu başvuru 4 Nisan 2008 tarihinde ve 19316/08 no.lu başvuru, 15 Nisan 2008 tarihinde yapılmıştır.

2. Mahkeme, 5 Mart 2019 tarihli kararla (“esas hakkında verilen karar”), Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir (Uzan ve diğerleri/Türkiye, No. 19620/05 ve diğer 3 başvuru, § 216, 5 Mart 2019).

Başvuranlar, Sözleşme’nin 41. maddesine dayanarak, maruz kaldıkları zararlar için belirli miktarlarda tazminat talebinde bulunmuşlardır.

3. Mahkeme, Sözleşme’nin 41. maddesinin uygulanabilir durumda olmaması nedeniyle, bu maddeye ilişkin hakkı saklı tutmuş ve Hükümet ile başvuranları, kararın tebliğ edildiği tarihten itibaren altı ay içerisinde, bu konuya ilişkin görüşlerini yazılı olarak sunmaya ve özellikle, kendi aralarında varabilecekleri her türlü uzlaşmadan kendisini haberdar etmeye davet etmiştir (*idem*, § 235 ve kararın hüküm kısmının 6. paragrafı).

4. Hükümet, başvuruların maruz kalmış olabilecekleri zararlar hakkında görüş bildirmeksizin, 6384 sayılı Kanun ile oluşturulan Tazminat Komisyonu’nun *konu yönünden (ratione materiae)* yetki alanını genişleten 809 sayılı ve 7 Mart 2019 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararının yürürlüğe girmiş olması nedeniyle, Mahkemeden, başvuruların kayıttan düşürülmesine karar vermesini talep etmiştir. Bununla birlikte, bazı başvuranlar, görüşlerini sunmuştur. Taraflar arasında davanın dostane çözümle sonuçlanmasını sağlayacak herhangi bir anlaşmaya varılmamıştır.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

5. Sözleşme’nin 41. maddesi aşağıdaki şekildedir:

“ Şayet Mahkeme, işbu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf’ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder. ”

I. TARAFLARIN GÖRÜŞLERİ

A. Tazminat

1. Başvuranların Tutumu

6. Başvuranlar, maruz kaldıkları maddi ve manevi zararlar bağlamında aşağıda belirtilen talepleri sunmuşlardır.

a) Jasmin Paris Uzan ve Renç Emre Uzan

7. Başvuranlar Jasmin Paris Uzan ve Renç Emre Uzan, maddi tazminat olarak herhangi bir talepte bulunmamaktadırlar.

8. Başvuranların her biri, *İmarbank* davasının kendilerine verdiği zarar sebebiyle, manevi zararları için 10.000 avro (EUR) talep etmektedirler.

b) Ayla Uzan-Ashaboğlu

9. Başvuran Ayla Uzan-Ashaboğlu, bu dava sebebiyle el konulan (yüzölçümü 16.954 m² olan) mülkünün kendisine iade edilmesini ve buna ek olarak, bu mülkün kendisine iade edilmesinin mümkün olmaması durumunda, 6 milyon Amerikan doları (USD) (talebin sunulduğu tarihte yaklaşık 4.570.000 avro) miktarında maddi tazminat ödenmesine hükmedilmesini talep etmektedir. Başvuran, talebine dayanak olarak, dosyaya, el konulan taşınmazın tahmini değerini gösteren bir rapor ve söz konusu mülkün değerinin, 260 milyar eski Türk lirası (TRL) (talebin sunulduğu tarihte yaklaşık 1.250.000 USD) olarak beyan edildiği, 1998 yılına ait emlak vergisi beyanının bir nüshasını eklemektedir.

10. Başvuran ayrıca, manevi tazminat olarak 3 milyon USD talep etmektedir (talebin sunulduğu tarihte yaklaşık 2.285.000 EUR).

Başvuran, Mahkemenin esas hakkında verdiği kararın ardından, 3 Eylül 2019 tarihinde, maddi ve manevi zararlar için tazminat taleplerini güncellemiştir.

Başvuran, mülkiyetine ilişkin zararlar ilgili olarak, halen tapusuna sahip olduğu Kuruçeşme'deki evin değer kaybı bağlamında 6.960.182 USD (talebin sunulduğu tarihte yaklaşık 6.333.765 EUR) ve açık artırma ile satılmış olan arsası için adil tazmin bağlamında 13.041.149 USD (talebin sunulduğu tarihte yaklaşık 11.867.445 EUR) talep etmektedir.

Başvuran, İstanbul'da aşağıda belirtilen iki gayrimenkulün sahibi olduğunu açıklamaktadır:

- 1993 yılında edinilmiş, Kuruçeşme mahallesinde (Beşiktaş, İstanbul) 8.800 m²'lik bir arsa üzerinde oturma alanı 1.700 m² olan bir ev; başvuran halen bu evin sahibidir ancak kullanım hakkından yoksun bırakılmıştır; son olarak sunduğu haciz kararının kaldırılması talebi, 2019 yılının Haziran ayında reddedilmiştir; başvuran, bilirkişi raporlarına dayanarak, bu mülkün değerinin, 2019 yılının Haziran ayında 14.946.000 USD (talebin sunulduğu tarihte 13.600.860 EUR) olduğunu ileri sürmektedir; başvurana göre, şayet yapabilseydi, mali durumu bakımından, bu mülkü, oğlunun ağır lösemi hastası olması sebebiyle hastaneye yatırıldığı 2012 yılında satacağı; bu durumda söz konusu mülkten 19.000.000 USD (talebin sunulduğu tarihte 17.290.000 EUR) gelir elde edebilirdi. Başvurana göre, adil bir tazmin, bu mülkün değer kaybına tekabül eden telafi edici bir tazminat miktarının, mülkün bloke edildiği 2003 yılından itibaren hesaplanacak faizlerle birlikte kendisine ödenmesi anlamına gelmektedir; bu miktar, 6.960.182 USD'ye (talebin sunulduğu tarihte 6.333.765 EUR) tekabül etmektedir; başvuran ayrıca, kararın kesinleşeceği tarihten itibaren, evinin haczinin tamamen kaldırılacağı tarihe kadar, kendisine her ay 7.000 USD (talebin sunulduğu tarihte 6.370 EUR) ceza ödenmesini talep etmektedir.

- İstanbul Sarıyer'de Karadeniz'in kıyısında 1991 yılında edinilmiş 17.000 m²'lik bir arsa; başvuran, Mahkemeye, bu taşınmazın daha önce açık artırma yoluyla satıldığını ve güncel değerinin 2019 yılında 10.286.525 USD (talebin sunulduğu tarihte 9.360.737 EUR) olarak belirlendiğini bildirmektedir; başvurana göre, eksperler tarafından 2.560.398 USD (talebin

sunulduğu tarihte 2.329.962 EUR) olarak hesaplanan bir miktarın faiz olarak ve kira geliri kaybı için hesaplanan 194.226 USD (talebin sunulduğu tarihte 176.745 EUR), yani toplamda 13.041.149 USD'nin (talebin sunulduğu tarihte 11.867.445 EUR) bu değerin üzerine eklenmesi gerekmektedir.

Başvuran, taşınır mülklerine ilişkin zararlar ilgili olarak, Halkbank'tan Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na ("TMSF") devredilen varlıkları için 5.000 USD (talebin sunulduğu tarihte 4.550 EUR) ve evinde bulunan çelik kasasında yer alan ve el konulan çeşitli değerli eşyaları için 2.400 USD (talebin sunulduğu tarihte 2.184 EUR) talep etmektedir. Başvuran ayrıca, hasta oğlunun yakınında olmak amacıyla, evine el konulması sebebiyle kiraladığı apartman dairesinin kira ücreti için 123.058 USD (talebin sunulduğu tarihte 111.982 EUR) talep etmektedir.

Başvuran, bu taleplerin yanı sıra, el koyma işleminin yapıldığı tarihten itibaren maruz kaldığı manevi zarar için yıllık 30.000 USD (talebin sunulduğu tarihte 27.300 EUR), yani toplam 380.000 USD (talebin sunulduğu tarihte 273.000 EUR) talep etmektedir.

c) Nimet Hülya Talu

11. Başvuran Nimet Hülya Talu, 26 Temmuz 2010 tarihinde sunulan taleplerinde, maaşına, arabasına, Çekmeköy'de bulunan evine ve Kınalıada'da bulunan dairesine ilişkin olarak alınan geçici tedbirlerin kendisine yol açtığı zarar sebebiyle, 1.530.047,24 EUR maddi tazminat talep etmektedir. Başvuran ayrıca, yine maruz kaldığını düşündüğü maddi zarar bağlamında 1 Ağustos 2010 tarihinden itibaren kendisine aylık 3.000 EUR tazminat ödenmesini talep etmektedir.

12. İlgili, 7 Nisan 2015 tarihli yazısıyla, diğer tedbirlerin uygulanmaya devam ettiğini belirterek, maaşına ilişkin tedbirin kaldırıldığına dair Mahkemeyi bilgilendirmiştir.

13. Başvuran, 6 Ekim 2016 tarihli yazısında, Mahkemeye, geçici tedbirlerin kaldırılmasının ardından, son on yıla ait geçmiş maaşları bağlamında, faizler hariç olmak üzere kendisine 275.000 TRY (olayların meydana geldiği tarihte yaklaşık 80.465 EUR) ödendiğini bildirmiştir. Bununla birlikte, başvuran maddi zararının tazmin edilmesine ilişkin talebini halen güncellememiştir.

d) Bilge Doğru

14. Başvuran Bilge Doğru, maddi zarar bağlamında birçok miktar talep etmektedir. İlgilinin talep ettiği miktarlar aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- Kazanç kaybı için 132.000 TRY (talebin sunulduğu tarihte yaklaşık 67.690 EUR); bu miktar, saat ücreti 660 TRY olmak üzere, söz konusu başvuranın hakkında açılan davalara katılımı sebebiyle gerçekleştiremediği iki yüz çalışma saati temel alınarak hesaplanmıştır;

- Yine kazanç kaybı için 500.000 TRY (talebin sunulduğu tarihte yaklaşık 256.410 EUR); bu miktar, davaların görülmeye başladığı tarihten itibaren aylık 5.000 TRY'ye (talebin sunulduğu tarihte yaklaşık 2.565 EUR) tekabül etmektedir.

15. Bu başvuran ayrıca, manevi tazminat olarak 500.000 TRY (talebin sunulduğu tarihte yaklaşık 256.410 EUR) talep etmektedir.

2. Hükümetin Tutumu

16. Hükümet, başvuranlar tarafından sunulan taleplerin tamamına itiraz etmektedir. Hükümet, Mahkemeyi, bu talepleri reddetmeye davet etmektedir.

B. Masraf ve Giderler

1. Başvuranların Tutumu

17. Başvuranlardan bazıları ayrıca, Mahkeme önünde yapmış oldukları masraf ve giderleri için belirli miktarlar talep etmektedirler.

18. Başvuranlar Jasmin Paris Uzan ve Renç Emre Uzan 40.800 EUR talep etmektedirler. Başvuranlar, bu talebe dayanak olarak kanıtlayıcı belge bağlamında, kendilerine verilen hizmetin detaylı bir çizelgesini ve ödenen ücretlerin makbuzlarını ibraz etmektedirler. Başvuranlar bu bağlamda dosyaya, Türkiye’de 2004 ile 2009 yılları arasında bir avukata yapmış oldukları toplam 51.500 TRY (olayların meydana geldiği dönemde yaklaşık 30.330 EUR) miktarında on bir adet ödeme makbuzu ve 15.000 avrosunu daha önce ödemiş oldukları, 6 Ekim 2010 tarihli 15.229 EUR tutarında bir fatura eklemektedirler.

Başvuranların temsilcisi, 1 Ekim 2019 tarihinde Mahkemeye ulaşan, 26 Eylül 2019 tarihli bir yazıyla, masraf ve giderler için Adalet Bakanlığına başvurduğunu ve bu bağlamda 52.266 EUR talep ettiğini; kendisine göre, 6384 sayılı Kanun’un temsil ücreti taleplerini kapsamadığını Mahkemeye bildirmiştir.

19. Başvuran Ayla Uzan-Ashaboğlu, 113.725 EUR talep etmektedir. Başvuran, bu talebe dayanak olarak kanıtlayıcı belge bağlamında, kendisine verilen hizmetin detaylı bir çizelgesini ve ödenen ücretlerin makbuzlarını ibraz etmektedir. Başvuran, bu bağlamda dosyaya, esasen Mahkeme önünde görülen davaya bağlı olarak gerçekleştirilen çalışma için 2005 ve 2010 yılları arasında düzenlenmiş 21.491,58 EUR tutarında beş fatura eklemektedir.

Başvuran, 3 Eylül 2019 tarihinde, talebini güncellemekte ve masraf ve giderler için 1.094.756,83 USD (talebin sunulduğu tarihte 996.228 EUR) talep etmektedir. Başvuran, bu talebine dayanak olarak kanıtlayıcı belge bağlamında, Türkiye, Fransa, İsviçre ve Amerika Birleşik Devletleri’nde

çalışan temsilcileri tarafından gerçekleştirilen çalışmaya ilişkin faturalar ve detaylı çizelge ile 16.000 EUR ve 7.765,20 İsviçre frangı (yaklaşık 7.142 EUR) tutarında makbuzları ibraz etmektedir.

20. Başvuran Nimet Hülya Talu, masraf ve giderler bağlamında herhangi bir miktar talep etmemektedir.

21. Başvuran Bilge Doğru, Mahkeme önünde yaptığını ileri sürdüğü masraf ve giderleri için 12.750 TRY (talebin sunulduğu tarihte yaklaşık 6.540 EUR) ve Mahkeme tarafından avukatlık ücretleri için ödenmesine hükmedilebilecek toplam miktarın % 15'ini talep etmektedir. Başvuran, bu talebine dayanak olarak kanıtlayıcı belge bağlamında, İstanbul Barosunun tarif çizelgesini ibraz etmektedir. Başvuran ayrıca, kendisi hakkında açılan davalar sebebiyle ödemiş olduğu avukatlık hizmeti ücretleri için 36.560 TRY (talebin sunulduğu tarihte yaklaşık 18.750 EUR) talep etmektedir.

2. Hükümetin Tutumu

22. Hükümet, bu taleplere itiraz etmektedir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK KURALLARI VE UYGULAMASI

23. Somut olayla ilgili iç hukuk kuralları ve uygulaması, *Gümrükçüler ve diğerleri/Türkiye* (adil tazmin) (No. 9580/03, §§ 20-25, 7 Şubat 2017) ve *Kaynar ve diğerleri/Türkiye* (No. 21104/06 ve diğer iki başvuru, §§ 23-24, 7 Mayıs 2019) kararlarında detaylı olarak açıklanmaktadır.

III. HÜKÜMETİN TALEBİ

24. Hükümet, 2 Ağustos 2019 tarihli yazısıyla, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne dair 6384 sayılı Kanun ile oluşturulan Tazminat Komisyonunun yetki alanının, 8 Mart 2019 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 809 sayılı ve 7 Mart 2019 tarihli Cumhurbaşkanı Kararıyla, *konu yönünden (ratione*

materiae) genişletildiği hakkında Mahkemeyi bilgilendirerek, Mahkemeden, başvuruların kayıttan düşürülmesine karar vermesini talep etmiştir (daha geniş anlamda bilgi sahibi olmak için bk. *Turgut ve diğerleri/Türkiye* (k.k.), No. 4860/09, 26 Mart 2013).

Bu kararın somut olayla ilgili kısımları aşağıdaki şekildedir:

“ Madde 3:

(...)

b) İhlal alanları: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne Ek 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesi kapsamında korunan haklara ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde derdest olan ve bu Kararın 4. maddesi kapsamına giren başvuruları, ifade eder.

Madde 4: (I) Aşağıda yer alan ihlal alanı, Komisyonun (...) görev alanı kapsamına dâhil edilmiştir. :

a) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne Ek 1 No.lu Protokolün 1. maddesi kapsamında ihlal kararı verdiği ve aynı Sözleşme’nin 41. maddesi uyarınca tazminata ilişkin haklarla ilgili karar vermediği veya bu hakları saklı tuttuğu başvurularda, kesinleşen kararın tebliğini izleyen bir ay içinde müracaatta bulunulmuş olması kaydıyla, maddi ve manevi tazminat taleplerini inceleyip karara bağlamak.”

25. Başvuran Ayla Uzan-Ashaboğlu, Mahkemeye 30 Eylül 2019 tarihinde ulaşan, 26 Eylül 2019 tarihli yazısıyla, bu kararın davasına uygulanmasına itiraz etmektedir. Başvuran, Mahkemeden, Sözleşme’nin 37. maddesinin 2. satırı uyarınca, “Sözleşme ve protokolleri ile güvence altına alınan insan haklarına saygıyı gerekli kılması” sebebiyle, “başvurunun incelenmesine devam edilmesini” talep etmektedir. Başvuran bu bağlamda, aşağıda belirtilen iddiaları ileri sürmektedir:

- Komisyonun yetkisi, başvuranın Mahkemeye başvuruda bulunmasından on dört yıl sonra genişletilmiştir,
- Bu yetki alanını genişletme kararı, egemen yasama organı tarafından oylanmamıştır,

- Tazminat Komisyonu, mülkiyet hakkının ihlali durumunda değeri ve uygun tazminat miktarını değerlendirme görevini uygun şekilde yerine getirmek için yasal imkânlarla veya uygun tedbirlere sahip değildir; Komisyon önündeki başvuru yolu, etkin değildir;

- Komisyonun tazminat konusunda verdiği kararlar, sembolik tazminatlarla sınırlıdır;

- Hükümet, 1 Ağustos 2019 tarihli talebinde, herhangi bir Komisyon kararı belirtmemiştir; Komisyonun tazminat konusundaki kararlarının, güncel olarak tatmin edici olduğunu savunmak imkânsızdır;

- Şayet Komisyonun, mahkemeler gibi mülkiyet hakkının ihlalinin kaynaklanan kayıpları etkin şekilde telafi etmek amacıyla, bunların değerlendirmesinde uzman bilirkişiler atama imkânı bulunsaydı, bu uygun bir çözüm olurdu; zira başvuran yalnızca doğrudan kayıplara değil, aynı zamanda kâr kaybına da uğramıştır.

- Tazminat Komisyonu, başvuranın mülkleri hakkında karar verilen el koyma tedbirlerini kaldırma yetkisine sahip değildir;

- Başvurana göre, Tazminat Komisyonunun etkililiğinden şüphe duyulduğuna ilişkin olarak, Mahkeme önünde derdest bir talep bulunmaktadır (Recep Kara/Türkiye, No. 41171/17);

- Adil tazmin talepleri, sadece gerçek zararların telafisini değil, aynı zamanda başvuranın mülkleri hakkında karar verilen el koyma tedbirlerini kaldırılmasına yönelik bir talebi de içermektedir;

- Başvurana göre, Kaynar ve diğerleri/Türkiye davasında, Mahkeme, kendisinin ulusal düzeyde doğru bir değerlendirme yapamayacağını öngörerek, değerlendirmenin Komisyon tarafından yapılmasını istemiştir; bu durumda bağımsız ve tarafsız uzmanlar tarafından zaten bir değerlendirme yapılmıştı; dosya, Mahkemenin kararı için hazır durumdaydı;

- Tazminat Komisyonunun geçici el koyma tedbirlerini kaldıramaması ve başvuranın yapmış olduğu masraf ve giderleri ödememesi, başından beri Komisyona yapılan başvuruyu faydasız kılmaktadır;

- Uzan Ailesi ve siyasi yöneticiler arasında var olan çatışma sebebiyle, bağımsız ve tarafsız olmayan bir ulusal Komisyon, adil bir tazminat miktarına karar veremez;

- Komisyonun önündeki davaların çekişmeli olmaması sebebiyle, Komisyon mekanizmaları, usuli güvencelere uygun değildir;

- Bütün üyeleri Hükümet tarafından atanan bir Komisyonun, Hükümetin düşman ilan ettiği bir ailenin üyesi olan bir başvuranın durumunda tarafsız bir değerlendirme yapması beklenemez; ayrıca, Komisyonun tüm sekreterlik hizmetleri Adalet Bakanlığı tarafından sağlanmaktadır;

- Başvurana göre, Komisyon tarafından verilen kararlar idari kararlar olmasına rağmen, bu kararlar, idari kararların yargısal denetim sürecinden tamamen yoksundurlar; bu Komisyonun, Mahkeme içtihatları ışığında bağımsız bir organ olduğu kanaatine varılamaz;

- Komisyon kararları, adli kararların tabi tutulduğu kontrol mekanizmalarından yoksundur; 6384 sayılı Kanun'un 7. maddesi uyarınca, Ankara Bölge İdare Mahkemesi önünde Komisyon kararlarına itiraz etmek mümkündür; temyiz makamının kararları, kesin niteliklidir; ancak temyiz başvurularının nasıl değerlendirildiği de kanunda belirtilmemiştir ve temyiz başvurularının etkililiği için gösterilebilecek herhangi bir örnek bulunmamaktadır; bölge idare mahkemelerinin, mülkiyet hakkı ihlallerinin telafisi durumunda değerlendirme yapma/miktar belirleme yetkisi bulunmamaktadır;

- İdare mahkemesi, bu davalarda ve bu bağlamda karar vermek için ne yetkinliğe ne de gerekli deneyime sahiptir; dolayısıyla, bölge idare mahkemesine başvurma imkânı, mülkiyet hakkının ihlallerinin telafi edilmesi konusunda Komisyonun eksikliklerini, hatalarını ve zayıflıklarını gidermek için adli bir başvuru yolu olarak değerlendirilemez; her hâlükârda başvuru makamı olan bölge idare mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi, uygulamada, Komisyonun bütün kararlarını uygulamaktadırlar; Anayasa

Mahkemesi, bugüne kadar Komisyon kararlarında hiçbir sorun tespit etmemiştir.

26. Başvuranlar Jasmin Paris Uzan ve Renç Emre Uzan da, 1 Ekim 2019 tarihinde Mahkemeye ulaşan 26 Eylül 2019 tarihli yazıyla, Komisyonun yetkisini sorgulamışlardır. Başvuranlar, 6384 sayılı Kanun'un, mümkün olan en fazla sayıda başvuranın tazminat almamasını sağlayan bir araç olarak göründüğünü ileri sürmektedirler. Başvuranlara göre, söz konusu Kanunun, masraflar için sunulan talepleri öngörüp öngörmediği açık değildir, ancak daha geniş bir anlamda bu masrafları kapsadığı şeklinde algılanabilir.

IV. MAHKEMENİN KARARI

A. Tazminat

27. Mahkeme, ihlal tespit edilen bir kararın, davalı Devlete, ihlale son verme ve ihlalden önceki durumu tahsis edebilecek şekilde bu ihlalin sonuçlarını ortadan kaldırma hukuki yükümlülüğünü getirdiğini hatırlatmaktadır (*Sargsyan/Azerbaycan* (adil tazmin) [BD], No. 40167/06, § 35, 12 Aralık 2017). Bir davada taraf olan Sözleşmeciler Devletler, ilke olarak, ihlal tespit edilen bir karara uymak için kullandıkları yöntemleri seçmekte özgürdürler. Bir kararın icra edilme koşullarına ilişkin bu takdir yetkisi, Sözleşme tarafından Sözleşmeciler Devletlere getirilen, güvence altına alınan hak ve özgürlüklere riayet edilmesini sağlama (1. madde) öncelikli yükümlülüğünden doğan seçme özgürlüğü anlamına gelmektedir. Şayet ihlalin niteliği, *önceki duruma getirmeye (restitutio in integrum)* imkân veriyorsa, Mahkemenin tek başına önceki duruma getirmeye yetkisi veya uygulama imkânı bulunmaması sebebiyle, bunu gerçekleştirmek davalı Devlete düşmektedir. Buna karşın, ulusal hukuk ihlalin sonuçlarını ortadan kaldıramıyorsa veya tamamen kaldıramıyorsa, Sözleşme'nin 41. maddesi, Mahkemeye, şayet gerekliyse, kendisine uygun görünen tazminatın zarar

gören tarafa ödenmesine hükmetme yetkisi vermektedir (*Brumarescu/Romanya* (adil tazmin) [BD], No. 28342/95, § 20, AİHM 2000-I ve *Guiso-Gallisay/İtalya* (adil tazmin) [BD], No. 58858/00, § 90, 22 Aralık 2009).

28. Mahkeme, esasa ilişkin kararında, bu kararda belirtilen kanunlar uyarınca başvuruların mülklerine geçici tedbirlerin getirilmesi ve bu tedbirlerin uygulanmasına kendiliğinden devam edilmesi sebebiyle, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Bazı başvuruların durumunda, bu tedbirler, sadece başvuruların banka yöneticileriyle aile bağının bulunmasıyla ve bazı başvuruların durumunda, sadece belirli bir süre boyunca banka bünyesinde sorumluluklarının bulunmasıyla haklı gösterilmiştir. Üstelik bu tedbirler, kovuşturmayla yer olmadığına dair kararlara ve ilgililerin bütün suçlamalardan beraat ettiklerine dair kararlara rağmen uygulanmıştır. Söz konusu tedbirler, hâkimin, davanın özel koşullarına en uygun araçların hangilerinin olduğunun değerlendirmesine veya daha genel olarak, ilgililerin söz konusu yaptırım tarafından etkilenen hakları ile bu yaptırımın altında yatan meşru amaç arasında bir denge gözetmesine izin vermemeleri sebebiyle, bu kararda belirtilen ilkelere uygun değildir. Mahkeme ayrıca, başvuruların ana ceza davasında taraf olmamaları sebebiyle, esasa ilişkin kararın 214. paragrafında belirtilen usuli güvencelerden faydalanmadıklarını kaydetmiştir. Mahkeme ardından, Sözleşme'nin 41. maddesinin uygulanabilecek durumda olmadığı kanaatine varmış ve bu maddeye ilişkin hakkın saklı tutulmasına karar vermiştir (*idem*, § 235 ve kararın hüküm kısmının 6. maddesi).

29. Mahkeme, geçici tedbir kararları sebebiyle, başvuruların maruz kaldıkları maddi zararların objektif şekilde belirlenebilmesi için yeterli unsurlara sahip olmadığı kanaatindedir.

30. Hükümet, 2 Ağustos 2019 tarihli yazısıyla, Mahkemeye, esasa ilişkin kararın verilmesinin ardından 8 Mart 2019 tarihinde 809 sayılı

Cumhurbaşkanı Kararının yürürlüğe girdiğini bildirmiştir. Hükümete göre, bu karar, 2013 yılının Ocak ayında oluşturulan Tazminat Komisyonu'nun yetki alanını genişletmekte ve Mahkemenin Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiği sonucuna vardığı, ancak Sözleşme'nin 41. maddesi bağlamında tazminat talepleri hakkında karar vermediği veya bu maddenin uygulanmasına ilişkin hakkın saklı tutulmasına karar verdiği davalarda tazminat hakkında izlenmesi gereken ilkeler ve usulü açıklamaktadır. Mahkeme, mevcut davanın ikinci dava kategorisine, yani Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiği sonucuna vardığı ve Sözleşme'nin 41. maddesinin uygulanmasına ilişkin hakkın saklı tutulmasına karar verdiği davalara girdiğini gözlemlemektedir. Hükümet, *Kaynar ve diğerleri/Türkiye* kararına (No. 21104/06 ve diğer 2 başvuru, 7 Mayıs 2019) atıfta bulunarak, Mahkemeden, Komisyonun takdirine bırakarak, davaların kayıttan düşürülmesine karar vermesini talep etmektedir.

31. Diğer taraftan Mahkeme, *Turgut ve diğerleri* (yukarıda anılan) ve *Demiroğlu/Türkiye* ((k.k.), No. 56125/10, 4 Haziran 2013) davalarında, Tazminat Komisyonu'nun işleyişini detaylı olarak incelemiştir. Mahkeme, başvuranların öncelikle Tazminat Komisyonuna başvurmuş olmaları gerektiği, zira bu Komisyonun şikâyetlerini telafi edebilecek ve erişilebilir yeni bir hukuk yolu teşkil ettiği kanaatine varmıştır (ayrıca bk. *Yıldız ve Yanak/Türkiye* (k.k.), No. 44013/07, 27 Mayıs 2014, *Bozkurt/Türkiye* (k.k.), No. 38674/07, 10 Mart 2015, *Çelik/Türkiye* (k.k.), No. 23772/13, 16 Haziran 2015 ve *Özbil/Türkiye* (k.k.), No. 45601/09, 29 Eylül 2015). Mahkeme ayrıca, Tazminat Komisyonu'nun, uygulaması uyarınca bütün bireylere tazminat ödenmesine hükmetme yetkisi bulunduğunu gözlemlemektedir (yukarıda anılan *Turgut ve diğerleri* ve *Demiroğlu*). Bu merci tarafından ödenmesine hükmedilen tazminatlar, Adalet Bakanlığı tarafından kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde ödenir ve her türlü vergiden muaf tutulur. Diğer taraftan, bu Komisyon'un kararına idare

mahkemeleri önünde itiraz edilebilir, idare mahkemelerinin bu başvurular hakkında üç ay içerisinde karar vermeleri gerekmektedir. Başvuran ayrıca, idare mahkemelerinin kararına karşı, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilir (*Ahmet Erol /Türkiye* (k.k.), No. 73290/13, 6 Mayıs 2014 ve *Sayan/Türkiye* (k.k.), No. 49460/11, § 19, 14 Haziran 2016).

32. Mahkeme, Türk Hükümeti'nin bu girişimini kaydetmekte ve bu gelişmenin Sözleşme tarafından kurulan insan haklarını koruma mekanizmasının ikincil niteliğini güçlendirdiğini ve Mahkeme ve Bakanlar Komitesi için, kendilerine sırasıyla Sözleşme'nin 41 ve 46. maddelerinin yüklediği görevlerin yerine getirilmesini kolaylaştırdığını gözlemlemektedir (*Broniowski/Polonya* (dostane çözüm) [BD], No. 31443/96, § 36, AIHM 2005-IX).

33. Bu koşullarda, Mahkeme, nihai kararın tebliğ edilmesinden itibaren üç ay içerisinde Tazminat Komisyonu'na yapılan bir başvurunun, idare tarafından bir tazminat ödenmesiyle sonuçlanabileceği ve bu başvuru yolunun, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi bakımından tespit edilen ihlalin telafisi için uygun bir yol teşkil ettiği kanaatindedir (*gerekli değişikliklerin uygulanması koşuluyla* (*mutatis mutandis*) bk. *Gençel/Türkiye*, No. 53431/99, § 27, 23 Ekim 2003 ve yakın zamanda verilen *Moreira Ferreira/Portekiz* (No. 2) [BD], No. 19867/12, §§ 48-50, 11 Temmuz 2017; ayrıca *gerekli değişikliklerin uygulanması koşuluyla* (*mutatis mutandis*) bk. yukarıda anılan *Kaynar ve diğerleri/Türkiye*, §§ 64-78, *Gümrükçüler ve diğerleri/Türkiye* (adil tazmin), No. 9580/03, § 34, 7 Şubat 2017 ve *Keçecioğlu ve diğerleri/Türkiye* (adil tazmin), No. 37546/02, § 18, 20 Temmuz 2010).

34. Mahkeme, bu sebeple, somut olayın, Mahkemenin esas hakkındaki kararında adli makamlar tarafından bir ceza davası kapsamında el konulan mülklerin alıkonulmasının, 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ikinci cümlesi bakımından, Devletin mülklerin kullanımını kamu yararına göre düzenleme hakkı açısından incelenmesi gerektiğini hatırlatmış olması

bakımından (esas hakkında karar, § 194), bir önceki paragrafta belirtilen davalardan farklı olduğunu dikkate almak zorundadır. Bu konuyla ilgili olarak, Mahkeme, dosyaya en son eklenen bilgilere göre, bazı koruyucu tedbirlerin halen yürürlükte olduğunu kaydetmektedir.

Mahkeme, somut olayın koşulları bakımından, başvuranların mülkleri üzerindeki tedbirlerin ve el koyma kararlarının kaldırılmasının, başvuranları mümkün olabildiğince, 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin gereklerinin ihlal edilmemiş olması halinde bulunacakları duruma eşdeğer bir duruma getireceği kanaatindedir. Mahkeme, davalı Devletin başvuranların mülkleri üzerindeki tedbirleri ve el koyma kararlarını kaldırmamış olması sebebiyle, başvuranlara, içtihatlarından doğan kriterlere uygun olarak hesaplanmış yeterli bir maddi tazminat ödenmesi gerektiği kanaatindedir.

35. Mahkeme, bu tespitin ardından, başvurunun Sözleşme'nin 37. maddesinin uygulanması için hazır olup olmadığını araştırabileceğini hatırlatmaktadır (yukarıda anılan Gümrükçüler ve diğerleri, § 37). Nitekim, Mahkeme, ilgili ülkede bulunan ve mülklere, kayıtlara ve arşivlere erişimi olan ve uygulamaya yönelik diğer bütün imkânlarla sahip olan yetkili makamların, karmaşık mülkiyet ve değer biçme konuları hakkında karar vermek ve başvuranların durumunda olduğu gibi, bir tazminat miktarı belirlemek için kesinlikle daha uygun konumda oldukları ulusal düzeyde, başvurana tazminat ödenmesi için somut bir imkânının bulunduğu tespit edildiği durumlarda, Sözleşme'nin 37. maddesinin 1. fıkrasının c) bendi kapsamında başvurunun kayıttan düşürülmesine karar verebilmektedir (idem, § 29).

36. Mahkeme, özellikle somut olayda olduğu gibi Sözleşmeci bir Devlette bulunan gayrimenkullerin belirli bir tarihteki değerlerinin belirlenmesi söz konusu olduğunda, ulusal makamların, maruz kalınan zararı değerlendirme konusunda daha uygun konumda bulundukları ve Sözleşme'nin ihlaline son vermek ve ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeterli hukuki ve teknik araçlara sahip oldukları

kanaatindedir. Nitekim, mülkiyet hakkına ilişkin olarak Türkiye'ye karşı açılmış, somut olaya benzer birçok davada daha önce tespit etmiş olduğu gibi, Mahkeme için bu türden bir değerlendirmede bulunmak, bu değerlendirmenin ulusal, hatta yerel bağlamlarla oldukça ilgili olması ve ulusal uzmanların ve mahkemelerin bunu gerçekleştirmek için daha iyi bir konumda bulunmaları sebebiyle, objektif olarak neredeyse imkânsızdır (örnek olarak bk. yukarıda anılan *Keçecioğlu ve diğerleri*, § 18).

37. Mahkeme, yukarıda belirtilenler ışığında, iddia edilen maddi zararlar ilgili olarak, ulusal hukukun artık tespit edilen ihlalin sonuçlarını ortadan kaldırmaya imkân verdiği sonucuna varmakta ve bu sebeple, başvurular tarafından bu bağlamda sunulan talep hakkında karar vermeye yer olmadığı kanaatine varmaktadır. Dolayısıyla Mahkeme, başvurunun incelenmesine devam edilmesinin gerekli olmadığı kanaatindedir (Sözleşme'nin 37. maddesinin 1. fıkrasının c) bendi). Mahkeme ayrıca, somut olayda Sözleşme ve Protokolleri tarafından güvence altına alınan insan haklarına saygı gösterilmesine ilişkin olarak başvurunun incelenmesinin devamını gerektiren özel koşulların bulunmadığı görüşündedir (Sözleşme'nin 37. maddesinin 1. fıkrasının sonu (*in fine*)). Diğer taraftan Mahkeme, bu sonuca ulaşırken, koşulların gerektirmesi halinde, Sözleşme'nin 37. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, bir başvurunun yeniden kayda alınmasına karar verebileceğine ilişkin yetkisini dikkate almıştır (bk. yukarıda anılan *Gümrükçüler ve diğerleri*, § 42).

38. Mahkeme, manevi tazminatla ilgili olarak, yukarıda belirtilen Cumhurbaşkanı Kararı uyarınca, Tazminat Komisyonunun ayrıca manevi tazminat taleplerini incelemekle ve bunlar hakkında karar vermekle yetkili olduğunu gözlemlemektedir. Dolayısıyla, maddi tazminat konusunda varmış olduğu sonuçlar ışığında, Mahkeme, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlali sebebiyle, manevi tazminat talebiyle ilgili olarak başvurunun Sözleşme'nin 41. maddesine ilişkin kısmının da kayıttan düşürülmesi gerektiği kanaatindedir.

39. Sonuç olarak, Sözleşme'ye Ek Protokol'ün 1. maddesinin ihlali sebebiyle, maddi ve manevi tazminat talebine ilişkin olarak davanın Sözleşme'nin 41. maddesiyle ilgili kısmının kayıttan düşürülmesi gerekmektedir.

B. Masraf ve Giderler

40. Mahkeme içtihatlarına göre, bir başvurana yalnızca, masraf ve giderlerinin gerçekliğini, gerekliliğini ve miktarlarının makul niteliğini ispatlaması durumunda, bu masraflar iade edilebilmektedir. Mahkeme, somut olayda kendisine sunulan belgeleri ve içtihatlarını dikkate alarak, başvuranlar Jasmin Paris Uzan ve Renç Emre Uzan için 20.000 Avro'nun ve başvuran Ayla Uzan-Ashaboğlu için 10.000 Avro'nun makul olduğu kanaatine varmakta ve bu miktarların başvuranlara ödenmesine hükmetmektedir.

Başvuran Bilge Doğru'nun masraf ve giderlerine ilişkin talebinin, açıklanmamış ve bu talep için dayanak gösterilmemiş olması sebebiyle, Mahkeme, ilgiliye bu bağlamda bir miktar ödenmesine yer olmadığı kanaatindedir.

C. Gecikme faizi

41. Mahkeme, gecikme faizi olarak, bu tutarlara, Avrupa Merkez Bankasının marjinal kredi faizlerine uyguladığı faiz oranına üç puan eklenerek elde edilecek oranın uygulanmasının uygun olduğuna karar vermiştir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Sonuç olarak, Sözleşme'ye Ek Protokol'ün 1. maddesinin ihlali sebebiyle maddi ve manevi tazminat talebine ilişkin olarak, davanın, Sözleşme'nin 41. maddesiyle ilgili kısmının kayıttan düşürülmesine,
2. a) Davalı Devlet'in, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca, kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, ödeme tarihindeki geçerli döviz kuru üzerinden Türk lirasına çevrilmek üzere, masraf ve giderler karşılığında, başvuranlar Jasmin Paris Uzan ve Renç Emre Uzan'a (başvuru no. 19620/05) müştereken 20.000 EUR (yirmibin avro) ve başvuran Ayla Uzan-Ashaboğlu'na 10.000 EUR (onbin avro) ödemesine,
a) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödeme tarihine kadar, bu miktara, Avrupa Merkez Bankasının o dönem için geçerli olan marjinal kredi faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına,
3. Başvurunun geri kalan kısmı için adil tazmin talebinin reddedilmesine *karar vermiştir.*

İşbu karar Fransızca dilinde tanzim edilmiş olup, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları gereğince 10 Aralık 2019 tarihinde bildirilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Robert Spano
Başkan